

Emily Perkins

Roman over mijn vrouw

Vertaald door Miebeth van Horn

SIGNATUUR

2008

Voor Karl

Als ik haar met woorden weer kon opbouwen, zou ik dat doen: te beginnen bij haar lange voeten met de gelakte nagels en dan langzaam omhoog, en ik zou elke cel, opening en ruimte een schaduw meegeven bij wijze van adem, totdat haar polsslag het niet langer kon laten om weer tot leven te komen. Haar heupbotten, haar rode knokkels, de zachte huid van haar dijen, haar mooie knisperende haar. (Dat lange rode haar. Die op de vloer uitgespreide dos.) Ik hield van haar verveeldheid, haar glazige blik, haar duistere lach, haar ogen. De manier waarop ze rond voorwerpen bewoog, er vlak langs gleeed. De warmte die van haar huid straalde. Iedereen geeft warmte af, maar bij Ann had die iets speciaals, alsof zij warmte was die warmte zocht, alsof ze dreigde je aan te raken om gevaarlijk te zijn, bij wijze van uitdaging. Ze ging vaak in de goot naast de stoeprand staan wachten om over te steken. Bussen zoefden vlak langs haar. Ze vertrok geen spier.

Ze was niet zo'n vrouw die een hekel heeft aan haar voeten, een hekel heeft aan haar lichaam, het soort dat de aanblik van haar kont in het volle daglicht tot een staatsgeheim verheft. (God, je hebt er alles voor over om er een glimp van op te vangen, je hebt er alles voor over, voor de badkamerdeur rondhangen, je onder een tafel verstoppen, de lakens wegtrekken wanneer ze slaapt.) Ann kon het niet schelen. Haar lichaam mocht bekeken worden. Dat was een van de manieren waarop ze je afleidde van wat er in haar hoofd omging.

En haar voeten waren niet volmaakt: ze waren lang en droog, met knobbelige tenen en een steenpuist op een hiel die nooit wegging omdat ze weigerde iets anders te doen dan erom lachen. Ze hield van pedicures, massage, die licht misselijk makende wereld van vrouwelijke obsessie met zichzelf, en ze liet haar teennagels lakken in donkere blijf-uit-mijn-buurtkleuren. Het bliksemschichtlitteken op haar rechterarm was een ramp met bobbelige randen, een aandenken aan haar jeugd dat ze bedekt hield. Haar benen, daar kon je je ogen niet van afhouden. Ze had een sensuele houding en loop, hol bij haar

taille en uitbollend bij de heupen, met naar voren hangende schouders. Nu ik het zo geschreven zie staan klinkt het alsof ze een gorilla was, maar ze deed eerder denken aan die enigszins losgeslagen flappers uit de jaren twintig. Hou het nog even vol, alsjeblieft.

Ze was mouldroomtechnicus; dat was haar baan, afgietsels maken van iemands lichaam, het deel dat ziek was en bestraald moest worden om kankercellen te doden of tumoren te laten slinken. Dat was niet wat ze op het oog had toen ze beeldhouwen studeerde aan Slade, maar het had zo zijn eigen prettige kanten. Een met gips bestoven kamertje in het St.-Bartholomew Hospital dat sterk aan een atelier deed denken, het Hogarth-diorama dat ze elke dag kon bezoeken, de wandeling naar haar werk onder de St.-John's Gate. Ze hield van die historische plek, het gevoel dat ze eraan ontleende dat ze deel van iets uitmaakte, dat ze ergens bij hoorde. Anns versie van het verleden was een allegaartje, flarden die ze had opgepikt van de Tempeliers of de pelgrims, achttiende-eeuwse luthoven, zoiets, er was geen samenhangend geheel in haar geest, geen met elkaar verbonden stippen. Ze zei dat ze behoefte had aan het gevoel van steen achter haar rug, al was het dan een ruïne.

Ik kan niet in termen van kale feiten naar Ann kijken. Ze was de ene keer dit soort persoon, en dan weer dat. Haar ouders waren zus, het huis waar ze opgroeide was zo – dit wordt niets. Dat komt voor een deel doordat er zo veel is dat ik niet weet. Ik viel voor het mysterie dat Ann was, haar ware mysterie en niet het soort dat zo veel Engelse meisjes cultiveerden. Van die meisjes kan ik je de kale feiten geven: mama en papa nog steeds samen, goede scholen, een vage hoop om bij de televisie te komen, een vervelend akkefietje met de politie vanwege winkeldiefstal, een affaire met een drugsdealer, een verdwaalde, tot een angstige morgen doorwaakte nacht (waar ben ik, wat betekent die vlek op de vloer, ik heb geen geld voor de metro, waar is mijn spijkerbroek, verdomme) die beter maar niet kan worden opgerakeld en dus laat ze haar dagen als slechte meid ach-

ter zich. Ze rommelt nog even wat aan, laat de mediadroom vallen en volgt dan met financiële steun van haar ouders een nieuwe opleiding in iets wat nuttig is voor de maatschappij (al weet ik nu even niet precies wat), waarna ze aan mijn invloedssfeer ontsnapt en wij elkaar nooit meer tegenkomen. Of ze jaagt met hernieuwde energie haar droom na, gebruikt haar contacten om een baantje te versieren bij de vrouwenpagina in de bijlage van een kwaliteitskrant, ze gooit het over een andere boeg, laat de hoedenmakers en sieradenontwerpers vallen met wie ze op school heeft gezeten en gaat 's avonds naar optredens van bands. Dan komt ze mij tegen, of iemand die op me lijkt, bij de première van een nieuwe korte film, en *pats*. Een paar films, een Maleisisch etentje of twee, het dinertje om elkaar aan vrienden voor te stellen, drie maanden neuken dat de vonken eraf vliegen, een midweektrip naar een buitenlandse stad, en dan het teken aan de wand. Ze zijn van papier, die meisjes, en Ann was van vlees.

Ik zou binnen in haar willen zijn, haar ribbenkast over de mijne willen vastbinden en de wereld van achter haar huid bekijken als de seriemoordenaar in een lugubere film. Ademhalen met haar adem, horen en ruiken met haar zintuigen, de binnenkant van haar mond proeven, met haar stem spreken. In de hoek van mijn werkkamer staat een doorzichtig masker van perspex, met grote gapende gaten waar haar ogen en mond horen. Ze liet het iemand doen die in opleiding was voor radiotherapeut, haar gezicht bedekken met plasticfolie, haar stukje voor stukje bekleden met de koude stroken samentrekkende gypsoma – om te weten hoe haar hersentumorpatiënten zich voelden. Gips heeft een plastisch geheugen. Ann vond het iets magisch hebben. Dit zijn geen doodsmaskers, zei ze weleens, maar precies het tegenovergestelde. Ik leende haar glazen hoofd voor een van mijn scheppingen, in de tijd dat ik nog probeerde Alan Tranter een plezier te doen door commercieel te worden. Nu wil ik meer dan die doorzichtige mal van Ann; ik wil haar zo echt maken dat ik haar kan vasthouden. Ssstt, stil nou. Doe

de radio uit. Doe het raam dicht om de burens buiten te sluiten, smoor de rumoerige werklui beneden op straat. Ik probeer haar te horen praten. Het zal niet meevallen voor een man die eerder gewend is om over vampiers te schrijven dan over de geest, vlees en bloed. Maar wat zouden ze dan van me verwachten?

Een hele tijd na het ongeluk zwoer Ann dat ze voordat het werkelijk gebeurde gedroomd had dat ze in de ontspoorde trein zat, alsof ze een *déjà vu* had gehad. Ik weet niet of dat echt zo was of dat ze achteraf heeft geprobeerd een verontrustende herinnering om te zetten in een soort voorgevoel, iets wat betekenis had. Waarom ze dat zou doen was me onduidelijk, maar tegen die tijd wist ik van een heleboel dingen niet meer waarom ze ze deed of zei. Kate luisterde ook mee; misschien was het de dag van de duivelsuitdrijving.

‘Het was donker,’ zei ze, alsof ze een waarschuwend filmpje in haar hoofd zag draaien, ‘maar er waren fluorescerende lampjes aan het flikkeren die de passagiers in een vreemde blauw-met-gele gloed zetten. Ik rook de geroosterde lucht van rook of brandend haar. De meeste mensen bleven kalm. We volgden de instructies op die via de intercom doorkwamen.’ Wanneer ze sprak, klonk ze nog steeds als zichzelf. Ze had haar behoedzame, weggestopte accent behouden.

‘Zoals we daar met zijn allen over de rails in de richting van de volgende halte liepen kreeg je een gevoel van een raar soort prestatie, een soort kameraadschap, het genoeg om samen een beproeving doorstaan te hebben, zoals sommige mensen achteraf in het ziekenhuis zeiden. Je wist dat je beter hierbeneden kon zijn, in die warme, duistere chaos, dan dat je een van de duizenden passagiers was die nu vertraging opliepen. Boven je hoofd waren allemaal mannen en vrouwen die met lege handen stonden. Je kon je ze zo voorstellen, de armen slap neerhangend en machteloos bij de met hekken afgesloten toegangen van de metro, te laat voor vergaderingen en lunchafspraken, reizigers op weg naar Stansted die als bezetenen zinloos met

hun mobieltje naar de voicemail van incheckbalies belden, zonder geld voor de taxi, op het punt hun vakantie mis te lopen, omdat ze onmogelijk nog hun vlucht konden halen.’ Anns ogen waren glazig. Ze had vakantie van zichzelf, zij had geen vliegtuig nodig.

Toen ze van haar plaats naar de andere kant van de wagon werd geworpen en haar hoofd stootte tegen de gele metalen stang, was het eerste waar Ann aan dacht de baby. De lichten gingen uit, er stak een scherp voorwerp in haar slaap (een hoekje van de aktetas van een andere vrouw) en ze beseftte dat ze niet werd aangevallen maar dat er iets fout was gegaan. ‘Nu zul je het hebben! Nu zul je het hebben!’ schreeuwde een vrouwenstem en zij dacht: doe niet zo stom, natuurlijk niet. Toen snoof ze door de duisternis de lucht van rook op en algauw begon die in haar ogen te prikken, waardoor ze heel even beroofd was van het beetje zicht dat ze nog had, en ze vroeg zich af of de hysterische vrouw misschien toch gelijk had. Ann was drie maanden zwanger van ons kind, dat verbazingwekkende kind, en ik nam aan dat ze vroeg van haar werk was vertrokken om de spits te ontlopen: ze was misselijk en doodmoe geweest, met vage hoofdpijn, maar omdat er nog niets aan haar te zien was, was niemand in die overvolle trein op het idee gekomen zijn plaats aan haar af te staan. Londenaren staan heus hun plaats wel af in het openbaar vervoer, wat anderen ook van ons mogen denken. Ik ben ermee begonnen na die ochtend dat Ann me vanaf haar werk belde, met een haperende stem alsof ze de woorden voor het eerst hardop zei, en dat was ook zo. Ze was eerder zwanger geweest, maar niet van mij; niet van iemand tegen wie ze dat zou zeggen.

En daar zat ze dan in haar coupé, op de versleten Schotse ruit van de bank waar een miljard vermoede, berustende mensen voor haar hadden gezeten, vroeg op weg naar huis, dacht ik, omdat ze getroost moest worden en moest uitrusten. Vlak daarvoor had ze op station Farrington twee mensen van de vreemdelingendienst op een paar mannen zien afstappen die in

een soort Arabisch met elkaar stonden te praten. Een van de mannen begon weg te lopen en een agent volgde hem, liep om hem heen en versperde hem de weg. Een paar seconden lang voerden ze samen een lachwekkende dans uit, tot de man een portefeuille uit zijn jasje tevoorschijn haalde en die in het gezicht van de agent duwde. 'Ik vind dit zeer aanstootgevend,' zei hij luid en met een accent, en hij maakte drukke gebaren zodat iedereen bij hem in de buurt op het perron zich omkeerde om te kijken. 'Papieren wil hij zien. Hier zijn ze.' Met een uitdrukkingloos gezicht bekeek de agent zorgvuldig de hele portefeuille. 'Alles in orde?' vroeg de buitenlander terwijl hij de portefeuille weer bij zich stak. 'Mooi zo. Daar ben ik blij om.' Zijn vriend kwam naar hem toe en pakte hem bij de elleboog. Vervolgens liepen ze arm in arm het perron af, de ondervraagde man in stilte zijn hoofd schuddend.

Ondertussen was er een trein gearriveerd, er waren passagiers in- en uitgestapt, en de trein was weer weggereden. Ann was roerloos blijven staan. De andere agent bleef haar strak aankijken en ze wist best dat het onbeleefd was om ze te blijven staan aangapen, maar ze had ook het gevoel dat het haar plicht was. Zoiets zou niet normaal moeten zijn, zei ze later tegen me, terwijl ze net zo met haar hoofd schudde als ze zo-even de ondervraagde man had nagedaan. Dat hoort niet. De agenten hadden het perron verlaten. Er verschenen meer reizigers die bleven staan wachten. Het was te druk om te zien wat er met de andere twee mannen gebeurde. Ann nam de eerstvolgende trein. Dat was de trein die diep onder de grond in een onverlichte tunnel de rails verliet en ontspoorde.

Eerst was er geschreeuw, paniek en totale duisternis, de vrouw van het 'nu zul je het hebben' en anderen van dat slag. Een man deed zijn aansteker aan, dat gaf ineens een vreemde, kerstachtige gloed, zijn vingertoppen waren doorschijnend roze, zijn ovalen gezicht lichtte oranje op. 'Doe uit!' schreeuwde een halve wagonlading stemmen. Het duurde nog twintig minuten voordat de passagiers in beweging mochten komen.

Mensen maakten onbeschrijflijke geluiden, zei Ann, woorden van razernij en angst, ze hamerden op onbeweeglijke ramen, omdat ze bang waren dat de lucht zou opraken of misschien chemicaliën zou bevatten. Maar wat deed jij, vroeg ik haar, toen dit allemaal gebeurde?

‘Om te beginnen wilde ik niet te veel ademen, vanwege de baby, dus ik praatte liever niet en hield me gedeisd.’ Terwijl ze het tafereel beschreef zat ze met haar ellebogen op haar knieën, haar hoofd in haar handen, en wierp blikken tussen haar vingers door naar mij, en ik begreep dat ze zo in de trein had gezeten. ‘Tegen de tijd dat ik me er wel mee wilde bemoeien was het te laat, toen waren we al in beweging.’

Van de 269 passagiers die door de duisternis naar het licht van station Liverpool Street klommen waren er 28 die flinke snijwonden en blauwe plekken hadden opgelopen en zeven werden later in het ziekenhuis opgenomen. (Ze was in de late editie van de *Evening Standard* terechtgekomen, samen met een archieffoto van een ontspoorde trein, straatinterviews met verdwaasde overlevenden, en de gebruikelijke verontwaardigde toon: ‘2.39 UUR ’S MIDDAGS – EEN NACHTMERRIE BIJ DAGLICHT’.) Ann had achter in de trein gezeten en had door alle coupés heen naar voren en ten slotte door de nooduitgang aan de zijkant van de bestuurderscabine naar buiten moeten klauteren. Ze hoorde niets achter zich en toch had ze het gevoel dat er iemand in de duisternis wachtte tot zij doorliep. De duistere ruimte achter haar rug voelde als een aanwezigheid, zei ze tegen me, een in beslag genomen ruimte. De duisternis weerhield haar ervan stil te blijven staan en om te kijken. Toen ze uiteindelijk de trein verliet, haalde ze diep en opgelucht adem, maar er drong al snel stof haar mond en keel binnen alsof er een want van spinnenwebben in werd geduwd. Tientallen jaren stof waren door de botsing opgeworpen, zachte viltachtige lagen mensenhaar en huidcellen zo dik dat overal om haar heen mensen zich erin verslikten. Een man vlak voor haar hijgde astmatisch. Ann zocht in haar handtas

naar haar inhaler, die ze voor de afwisseling eens bij zich had, en gaf die aan hem. Dat moest het moment zijn geweest, dacht ze achteraf, dat ze haar mobieltje was kwijtgeraakt. Ze hoorde hem niet vallen: de tunnel was vervuld van de weergalmende stem van de conducteur die via een megafoon instructies gaf, en de kleinere menselijke geluiden als gemompel en geklaag over de slechte staat van de spoorwegen, de toestand in het land, in de wereld. Iemand had het over Al Qaida en een ander snauwde dat hij zijn mond moest houden. Er waren geluiden van geduw en wegslippende voeten – er raakten daarbeneden waarachtig twee mannen slaags, lachte Ann, ze scholden elkaar uit, krijg de klere, nee krijg jij de klere, bakkeleidend over de vraag of ze nu wel of niet het slachtoffer waren van een terroristische aanval. Een derde man bulderde met de autoritaire stem van het schoolplein dat ze moesten ophouden, en de vechtpartij kwam tot bedaren.

Het was warm en benauwd in de tunnel. Sommige mensen riepen dat ze vonken en vlammen zagen; anderen schreeuwden terug dat ze moesten doorlopen. Ann was inmiddels midden in de voortschuifelende menigte terechtgekomen en werd tegen de tragere, behoedzamere mensen voor haar geduwd. Ze wilde er wel uit, zich een weg banen, over mensen heen klimmen naar de buitenlucht, maar ze dacht dat ze ging flauwvallen of overgeven, dus ze stapte naar de zijkant en boog zich even voorover naast de warme, donkere muur, om te proberen wat zuurstof binnen te krijgen. Mensen botsten in het passeren tegen haar aan. Het leek een hele tijd te duren, dat moment – voorovergebogen in de duisternis, bedekt met roet en stof, zich uit alle macht verzettend tegen de aanvechting zich aan passerende armen vast te klampen. Toen kwam een mannenstem haar richting op, een stem die zacht en kalm probeerde te blijven terwijl hij zijn huilende kind troostte.

‘Kan ik u helpen?’ vroeg Ann, uit zichzelf losgetrokken.

‘Hij heeft iets aan zijn pols,’ zei de man. ‘Kunt u misschien helpen dragen?’

Ann nam zijn tassen over en de man tilde zijn zoon op.

Later, in de chaos van het Royal London Hospital, bleef Ann bij de man terwijl de pols van zijn zoon werd gespalkt. Hij leende haar zijn mobiele telefoon en ze belde mij. Er waren brandweerauto's geweest, vertelde ze toen ik was aangekomen en haar eindelijk had gevonden op de afdeling verloskunde waar ze op een echo zat te wachten. Er zat nog steeds roet op haar gezicht en handen, en bloed van iemand anders in kleine bruine vlekjes op haar blouse. Mensen hadden op het station en later bij de eerste hulp van het ziekenhuis rondgehangen terwijl ze half verdoofd en bloedend werden verbonden. De man met de jongen was naar huis gegaan. Ze had nog steeds zijn mobiele telefoon. Ze wilde wachten tot hij belde, als hij zich al zou herinneren dat hij hem aan haar had uitgeleend. 'Laten we hem nu maar uitzetten,' zei ik met een blik op het bordje naast de deur van de echoscopiste: een mobiele telefoon met een schuine rode streep erdoorheen.

We zagen het hartje van de baby kloppen. Ann en ik moesten tegelijkertijd lachen (ik had steeds sterker het gevoel dat ik iets kreeg wat ik niet had verdiend) en het bloed stuwde met een warme, heerlijke tinteling naar mijn gezicht. De baby was een doorzichtige, kloppende boon in een zee van grijze spiralen. Ik kneep in Anns hand. Er stonden tranen in haar ogen; ze leek ineens een stuk jonger. Toen ik de zijkant van haar gezicht kuste rook ik zweet en stof, en ik moest weerstand bieden aan een hoogstonegebruikelijke aanvechting om mijn armen stijf om haar heen te slaan en me uit dankbaarheid en opluchting aan haar vast te klampen.

'Wacht eens even,' zei de echoscopiste. 'Wat is dat daar? Daar zit ook iets.'

'Wat dan?' Ann kneep hard in mijn hand.

De vrouw duwde de monitor nog wat dieper in Anns buik. Nu zagen wij het ook, een dikke massa weefsel, reusachtig naast het embryo, wel tien, vijftien keer zo groot.

'Huil nou maar niet,' zei de echoscopiste tegen Ann, alsof ze

een kinderachtig kind was. ‘Het is gewoon een vleesboom. De baby is in orde.’

‘Maar dat ding is zo groot,’ zei Ann met een onzekere stem. ‘Moet je nou zien.’ Haar smoezelige gezicht stond strak en bezorgd. Het was amper te geloven dat dat troebele beeld op de monitor ons een blik op Anns binnenkant gunde.

‘Het stelt niets voor,’ zei de vrouw terwijl ze met een papieren handdoek de doorzichtige gel van Anns buik veegde. ‘Het kan geen kwaad.’

Een dag of wat later gingen Ann en ik de mobiele telefoon bij de vader uit de trein afgeven. Hij woonde in Hampstead, een deel van Londen waarvan ik beweerde dat het veel te bezadigd was, maar waar ik heimelijk best zou willen wonen. Ik probeerde heel slim een kortere weg te nemen, maar we raakten volkomen de weg kwijt en wisten nog net een ruzie over de te volgen route te vermijden. We sloegen de ene na de andere straat in met steeds grotere huizen, en ons gelach werd allengs schriller van afgunst. Ann streek onzichtbare kreukels uit haar mouwen en bracht in het spiegeltje van het handschoenvak nieuwe lippenstift aan. Voor het hoge, brede huis met het smeedijzeren hek, de blinkend gepoetste balustrades en de glanzende ramen waarop het licht weerkaatste, bleven we even zwijgend in de auto om ons op de ontmoeting met de onbekenden voor te bereiden. Op de stoep kneep Ann in mijn arm en ze knikte naar de stapel champagneflessen in de flessenbak. Toen Simon, de man die die heftige uren na de ontsporing samen met Ann had doorgebracht, aan de deur kwam, glimlachte ik even en ik drukte hem de hand, die gelukkig niet klam aanvoelde en evenmin aan een bankschroef deed denken. We stapten zijn huis binnen.

Maar weinig situaties zijn zo ongemakkelijk als het huis van een onbekende betreden; na de universiteit mogen ze eigenlijk niet meer van je verwachten dat je nieuwe mensen leert kennen. Ik betrapte me erop dat ik de vrouw die achter hem in de

hal stond opnam en haar met Ann vergeleek. Ze had die waanzinnige Birkenstock-look, met die gebruinde huid, zonder make-up, en een heleboel witte strepen in haar lange, steile zwarte haar waardoor ze een griezelig Medusa-achtig uiterlijk kreeg. Haar ogen waren van een wild soort oranjebruin en stonden gretig terwijl ze haar handen aan haar schort van jeansstof afveegde en naar voren stapte om ons gedag te zeggen. Een onzichtbare hand duwde tegen mijn borstkas. Ik merkte dat ik naar een uitweg zocht. Ze heette Kate; haar echtgenoot, Anns ramptrawant, stelde ze voor als ‘mijn partner Simon’, en hun kinderen belachelijk genoeg als Titus en Ruby-Lou. ‘Wat denk jij? Zouden die naar circusartiesten of naar pornosterren vernoemd zijn?’ snoof Ann met rollende ogen op de terugweg naar huis. Het verbrak de ijzige stilte tussen ons. ‘Je bent kwaad op me, hè?’ vroeg ze toen ik eenmaal veilig aan het lachen was over de kinderen van mensen die we niet kenden. Als er nu één gewoonte van Ann was die me niet beviel, dan was het wel haar niet-aflatende behoefte om kwaadheid op te roepen en vervolgens met dat kleinemeisjesgedoe van haar te verdrijven. Ik was niet zomaar kwaad op haar; ik was razend en ik wilde me dat gevoel niet laten ontnemen.

We hadden bij Kate en Simon in de keuken gezeten omdat Ann ondanks mijn nadrukkelijke ‘niet doen, niet doen’-oogcontact hun aanbod om wat te blijven drinken had aanvaard. Eenmaal voor het blok gezet had ik voor thee geopteerd omdat die sneller te maken was, maar Ann wilde koffie en dus moesten we wachten terwijl Simon met een of ander chic espressoapparaat in de weer was dat hij uit Italië had meegenomen. Dat zei hij ook echt tegen ons: ‘Ik heb dat ding uit Italië meegenomen.’ ‘Gefeliciteerd,’ slaagde ik erin niet te zeggen. We waren voorgesteld aan Titus met zijn verbonden pols en aan Ruby-Lou, die nu inmiddels op internet zaten te surfen of tekenfilms bekeken terwijl ze net deden of ze op de klarinet aan het oefenen waren of wat achtjarigen dan ook doen.

‘Twee cappuccini,’ zei Simon, waardoor mijn afkeer van

hem alleen maar toenam: het is volkomen belachelijk om je druk te maken over de finesses van een andere taal als je niet eens in het buitenland bent. En toen vroeg Kate of Ann nog in therapie zou gaan vanwege het ongeluk. Ik moest lachen, maar Ann nam haar blijkbaar serieus.

‘Dat weet ik nog niet,’ zei ze, ‘daar heb ik nog niet over nagedacht. En jij?’ vroeg ze aan Simon. ‘En Titus?’

Simon stond met zijn rug naar ons toe de melk op te schuimen, maar je kon de trots in zijn stem horen. ‘Kate is therapeut. Zij helpt ons er wel doorheen.’

‘Goh. Jeetje. Wat geweldig.’

‘Mag je eigenlijk je eigen gezin wel behandelen?’ vroeg ik.

‘Ja hoor, ik behandel ze zo vaak,’ zei Kate met iets waarvan ik eerst gedacht had dat het typisch de stem van een blower was maar dat nu een buitengewoon irritante alziende toon van wijsheid bleek te zijn.

‘Over wat voor dingen hebben jullie het dan? Als ik zo vrij mag zijn.’ Ann vond het duidelijk fascinerend.

Kate keek verbijsterd. ‘Hoe bedoel je?’

‘Neem me niet kwalijk, dat klinkt nogal brutaal, neem me niet kwalijk.’ Ann schudde lachend haar hoofd zoals ze dat zo schattig kon doen alsof ze haar eigen domheid erg vermakelijk vond. We hielden allemaal even onze mond. Ze kon het wel aan.

Onder het praten zat Simon met zijn vinger in zijn cappucinoschuim te roeren. Even zag ik in een flits hoe hij weer drie was en weifelend en nieuwsgierig op een zandstrand zat. Misschien viel hij ook wel mee. ‘We waren op weg naar Bethnal Green, naar het Museum of Childhood.’ Natuurlijk. ‘Ze hebben daar een fantastische verzameling oude ...’ Hij pikte vast iets op dat in de lucht hing, mijn opborrelende aanvechting om in lachen uit te barsten misschien, want hij schraapte zijn keel en zei: ‘Ik vroeg me wel af of het tegenwoordig eigenlijk nog wel veilig is in de metro. We hebben de kinderen nog maanden na de aanslagen niet meegenomen.’

‘Maar dat is te gek om los te lopen,’ zei Ann. ‘Je hoeft je echt niet schuldig te voelen.’

‘Was jij op weg naar huis van je werk?’ vroeg Kate.

‘Nou ja,’ zei Ann, en ze nam een slokje van haar koffie, ‘ik ben in verwachting.’

Ik keek haar strak aan. We hadden het mijn ouders nog niet eens verteld. Kate en Simon koerden hun felicitaties en uitingen van blijdschap. Wat hadden we hier eigenlijk te zoeken rond deze onbekende keukentafel? Op mijn zakken kloppend op zoek naar sigaretten ging ik staan en ik wilde me net excuseren om naar de achtertuin te gaan toen Ann zei: ‘Maar ik ging vroeg weg op mijn werk ... omdat ...’ Ze bestudeerde haar handen. ‘Vanwege die kerel die me volgt.’

Ik ging weer zitten.

‘Werkelijk?’ zei Kate, niet in staat haar nieuwsgierigheid te verbergen. ‘Ken je hem?’

Ann keek me schuld bewust aan. Het was voor het eerst dat ik van hem hoorde. ‘Nee. Maar ik herken hem wel.’

‘Wie is het?’ vroeg ik, en het liet me koud dat Kate en Simon uit die vraag konden afleiden dat ik niet van de situatie op de hoogte was. ‘Wanneer volgt hij je dan?’

‘Zwart of blank?’ vroeg Simon.

Ze aarzelde. ‘Het is een zwarte.’

Ik schrok van de racistische toon die in het gebruik van het lidwoord doorklonk. Zou ze die zin net zo formuleren als ze het aan Tonia vertelde? Tonia had Simons vraag zeker niet gesteld. En hij had hem ook nooit gesteld als zij in de kamer was geweest. Ik kreeg weer een hekel aan hem omdat hij met dat simpele ‘Zwart of blank?’ ons vieren in een stelletje bangelijke blanke middenklassers veranderde. (Wat we natuurlijk ook waren, maar daarom hoefde hij er nog niet zo onbehouden op te wijzen.)

‘Ik heb hem in de speeltuin aan de overkant van ons huis gezien. Hij zit daar maar wat in zijn eentje. Ken je dat type? Hij is gestoord, weet je wel, niet helemaal fris. Hij heeft een capu-

chon op, zeg maar, en een heel dikke jas, en hij is mager, maar op de een of andere manier,' haar vingers deden klauwen na, 'heel woest.'

'Weet je zeker dat het steeds dezelfde kerel is?'

'Nou en of.' Ze wist het zeker. 'Het is steeds dezelfde. Ineen-gedoken. Maar toch net of hij zit te kijken.'

Die griezelige toon was niets voor Ann. Ik lachte. 'Er zijn nogal wat capuchondragende griezels in Londen.' Ik zat vaak naar die zogenaamde speeltuin te staren, een ovalen stuk teerachtig rubber met daarop een kapotte wip en een paar schommels. Een stel opgeschoten deugnieten dook 's avonds op en gooide de schommels een paar keer over de stang waaraan ze vastzaten zodat ze buiten bereik aan de ingekorte, opgerolde kettingen kwamen te hangen. Ze lieten gebroken flessen, dozen van afhaalkip, plastic zakken en lege aanstekers achter, maar ik had ze het nog nooit echt zien doen en ook die man had ik nog nooit gezien.

'Ik heb weleens gedacht dat hij me naar de metro volgde, maar toen kwam ik tot de conclusie dat ik paranoïde was.'

Op Anns wangen zaten helderrode vlekken. Simon en Kate staarden haar aan. We negeerden het gedempte gebonk en gegil van Titus en Ruby-Lou die boven aan het vechten waren.

'En toen zag ik hem ineens op de dag van het ongeluk bij mijn werk.'

Kate vroeg waar ze werkte.

'Op de afdeling radiotherapie van Barts. Ik krijg een heleboel mensen onder handen die er niet goed uitzien, en daklozen krijgen tenslotte ook kanker, ik bedoel, ik ben heel wat gewend. Maar hij was er niet voor een behandeling, dat weet ik zeker.'

'Kwam hij echt binnen?'

'Hij stond gewoon buiten bij de rokers, op de plek waar de ambulances voorrijden. Hij stond naar me te kijken toen ik aankwam, en toen ik ging lunchen was hij er nog steeds. 's Middags werk ik boven en dus ging ik via de achteringang

weer naar binnen. Maar ik vroeg me wel degelijk af of hij er nog steeds was.'

Ik stelde me Anns kamer boven voor: de pers waarmee ze van haar gipsen afgietsels latex vormen maakte van hoofden, armen, heupen en rompen. De witte planken afgeladen met die rubberen onderdelen, en de sinistere doorzichtige (waren ze sinister omdat ze doorzichtig waren?) maskers van echte gezichten die allemaal sprekend op elkaar leken. 's Middags trok Ann zich terug in een soort eigen wereld, wist ik van de keren dat ik haar probeerde te bellen en een afwezige versie van haar stem aan de lijn kreeg, ontdaan van een lichaam en zwevend. En nu, in dit huis van mensen die we niet kenden, zag ze eruit zoals die stem klonk.

'Hoe keek hij naar je?' Dat was Simon.

'Niet rechtstreeks. Hij houdt zijn hoofd gebogen. Dus ik vroeg een van de verpleegkundigen om even voor me te kijken en ze zei dat hij er nog was, en dat was om een uur of twee. Ik kreeg het er echt van op mijn heupen, dus ik ruimde de boel op en ging vroeg weg, via de achteruitgang. En toen kwam ik in de trein vast te zitten.'

'Hij houdt zijn hoofd gebogen? Heb je hem sindsdien nog gezien?'

Ann knikte zwijgend. Er rolde een traan over haar gezicht.

'Waarom heb je in godsvredesnaam niets gezegd, Ann?' vroeg ik. 'We moeten de politie bellen.'

Ze schudde haar hoofd. 'Hij heeft niets gedaan. Hij is een beetje troosteloos.'

Ik kon haar niet volgen. Een duister ogenblik lang dacht ik dat ze het allemaal verzon. Ik zei: 'Als je hem weer ziet moet je het tegen mij zeggen. Hij mag je niet zomaar volgen, het is vast een psychopaat.' Ik keek Kate strak aan. Zij was toch de gekkenskundige?

'Ach, voor ik het vergeet.' Ann gaf Simon zijn mobiele telefoon.

'Ik noteer jullie nummer,' zei Kate. 'We zijn jullie heel

dankbaar dat jullie geen stelletje opportunistische mobieltjes stelende tieners waren.'

Ann lachte. 'Er zat van alles in die trein.'

Toen Kate ons nummer in Simons telefoon had ingevoerd, stak hij Ann een rechthoekig stukje papier toe. 'Alsjeblieft. Hier heb je mijn kaartje. Zo vaak ben ik niet in de gelegenheid om ze uit te delen.'

Ze keek ernaar. 'Hé, dat is ook toevallig! Jij bent óók schrijver.'

Ik wist niet hoe vlug ik daar moest wegkomen.

'Je bent kwaad op me,' zei ze in de auto, en ik zette de wagen aan de kant, deed mijn autogordel af en vroeg: 'Waarom heb je me dat niet eerder verteld?'

'Het spijt me.'

'Stel je voor dat je iets was overkomen? Stel je voor dat hij ... Ik snap gewoon niet waarom je het niet hebt verteld.'

Ze schudde haar hoofd. 'Ik weet het niet. Misschien omdat jij iets zou willen doen: de politie bellen, verhuizen, hem erop aanspreken of zo. Ik weet het gewoon niet.'

'Ik begrijp je niet.'

'Zeg dat nou niet!' Tot mijn verrassing moest ze lachen, ze was weer mijn eigen Ann. 'Dat is anders wel jouw taak. Jij moet me begrijpen.'

Ik startte en voegde me weer in het verkeer.

'Ken je hem?' Daar bedoelde ze Simon mee, of ik zijn werk kende. Ja, ik kende zijn werk, verdomme. Kom nou, Tom, beheers je, zei ik tegen mezelf, je bent nu wel de leeftijd voorbij waarop afgunst nog iets aantrekkelijks kan hebben. En waar was ik nou eigenlijk jaloers op? Op zijn solide carrière bij *Holby City*, *Casualty* en *EastEnders*? Hij zat bij de televisie. Het had de gebruikelijke ongemakkelijkheid gegeven toen we allebei onze waardering voor elkaar uitspraken, hij met gespeelde verbazing dat ik van hem had gehoord, ik werkelijk opgelucht dat hij wist waar het over ging toen Ann mijn enige fatsoenlijke prestatie noemde. De dames waren onze spreekbuis. Kate

meldde dat Simon de nieuwe story-editor bij *Casualty* was en Ann reageerde met de naam van mijn film. Na het uitwisselen van de cv's kwamen we weer tot onszelf.

'Ik heb inderdaad ergens gelezen dat je daar tegenwoordig de touwtjes in handen hebt en ik hoor dat het programma het heel goed doet, jullie zijn top of the bill, gefeliciteerd.' Ik 'heb ergens gelezen', ik 'hoor'. Deed ik misschien iets te veel mijn best om duidelijk te maken dat ik de serie zelf nooit had gezien?

En hij op zijn beurt: 'Die romance met dat standsverschil, kan ik me herinneren. Met Whirlwind als producent. Doe je nog weleens wat voor ze?' Heel slim. Je kon nergens uit afleiden of hij hem had gezien en, als dat wel zo was, wat hij ervan vond. Ik had mijn portie op-het-verkeerde-been-zetterij wel weer gehad voor één ochtend.

'Deed jij niet ook iets met Hallie?' ging hij verder.

John Halliburton. Australische gladakker en producent van pogingen tot kassuccessen. Simon had zeker iets gehoord over die confrontatie in Fiji, de vernederende manier waarop ik aan de dijk was gezet. 'Ken jij Hallie?' vroeg ik ijsig. Ik wierp een snelle blik in Anns richting. Ze was opgestaan en vroeg Kate naar hun tuin.

'Niet echt, nee ... ik kom hem weleens in het uitgaansleven tegen ... Afgelopen maand nog in LA, op een feestje, hij is ...' Hij was in elk geval zo fatsoenlijk het eind van zijn zin met een slok koffie weg te slikken. Wat een bedrieger. Halliburton bij zijn bijnaam noemen terwijl ze elkaar alleen maar van de hapjes en de drankjes kenden.

Ditmaal reageerde Ann op mijn strakke blik. 'We moeten jullie nu echt met rust laten.'

Toen mijn eerste film op uitkomen stond, genoot ik heel even (ik herhaal: heel even) aardig wat aanzien als 'hippe nieuwe scenarioschrijver'. Tot uit de recensies bleek dat het een op en top Britse film was waar iedereen naartoe moest. Alleen deed niemand dat. (Ik stond eens in de rij bij Steve

Hatt toen ik het volgende gesprek opving: ‘Heb jij die nieuwe film al gezien, die met dat “Liefde in de huurkazerne”-gedoe?’ Schouderophalen, lucht die tussen de tanden door naar binnen werd gezogen: ‘Nee ... Ik weet dat ik eigenlijk zou moeten gaan, maar ...’ ‘Ik snap wat je bedoelt.’ ‘Als ik dan toch voor een oppas moet betalen, doe ik eerlijk gezegd liever iets leuks.’) In die korte periode van veelbelovendheid tekende ik een contract om een scenario te schrijven voor John Halliburton. Het verhaal speelde zich af in een luxe vakantieoord in Fiji dat bij een van de vele recente militaire coups ter plekke was overgenomen door een stel met machetes gewapende inboorlingen. Het dreigde een van die verhalen te worden waarbij zelfs de bewering ‘Maar dit is écht gebeurd!’ het exotische van de situatie niet echt geloofwaardiger wist te maken. Toch voelde ik me er om diverse redenen toe aangetrokken, al was het maar vanwege de studiereis naar het vakantieoord waar Hallie voor dokte. Ann was net bij me ingetrokken in mijn flat in Camden, en als ik het businessclassticket inwisselde voor twee economyclass-tickets kon ik haar ook meenemen.

Toen we eenmaal door de met bomen omzoomde straat in Hampstead reden begon ik weer aan mijn jaloezie te peuteren zoals je een nieuw gaatje in je mond controleert, en ik was opgelucht dat er inderdaad niets meer bleek te zitten. Ik beschouwde mezelf als een meester in het ontwijken van dat soort emoties, de koning van de rationalisatie: die en die was ouder dan ik en had dus meer ervaring, of hij was commerciëler, alternatiever, of het was een vrouw en daarom telde ze niet als directe concurrent, of zo iemand had goddomme een ander sterrenbeeld. Ik kon mezelf waarschijnlijk elk knarsend concurrentiegevoel uit het hoofd praten, tenzij het een identieke tweelingbroer betrof, en aangezien die niet bestond zat ik goed. Ann vond dat ontbreken van ‘alfamannetjesgezeik’ bij mij een pre, zolang het mijn drang om in het algemeen te slagen maar niet doorkruiste. Sinds de zwangerschap waren er een paar ver-

raderlijk luchtige gesprekjes geweest over inkomengenererend vermogen en de hypotheek. We lagen allebei weleens een nacht naar de ademhaling van de ander te luisteren, op zoek naar de slaap te midden van het elektrische spanningsveld dat in de lucht hing. Ik was vrijwel door de slimmigheidjes heen die ik op mijn slapeloosheid kon loslaten.

‘Nee,’ zei ik. ‘Ik heb van hem gehoord. *Casualty*. Verdomme.’ Ik had een verkeerde afslag genomen en stond ineens tegenover een van die bespottelijke met verkeerspaaltjes afgezette straten.

‘Zij was wel interessant.’

‘Kijk nou even in het stratenboek voor me. Ik heb een rotkekel aan Hampstead.’

Ze zat met haar hoofd over de kaart gebogen, maar ik zag dat ze nauwelijks haar lachen kon inhouden.

‘Echt waar. Het is een stompzinnig doolhof waar idioot geslaagde tv-scenarioschrijvers wonen met hun enge alwetende vrouwen en een stel circusdwerfen die ze voor hun eigen kinderen laten doorgaan.’ Het was leuk om Ann aan het lachen te maken. Ze gaf zich er helemaal aan over zodat ik zelf ook moest lachen, terwijl ik ook nog eens een haarspeldbocht moest maken tussen braaf schoongepoetste Duitse auto’s. ‘Als je die man weer ziet die je achtervolgt, dan ga je het me toch wel vertellen, hè, Ann? Beloof je me dat?’

‘Dat zal ik doen. Echt. Het was vast toeval.’ Ze zag er gelukkig uit.

Sommige feiten zijn bekend. We leerden elkaar kennen. Werden verliefd. Gingen naar Fiji. Trouwden. We woonden samen in het huis aan Daley Street en we kregen onze baby. Ann ging dood. Nu woon ik alleen met Arlo, die vier jaar is, en ik kan me vrijwel niets herinneren van de afgelopen drieënhalve jaar. Een huurflat. De verhuizing naar Muswell Hill. Een reeks kind-meisjes: de Roemeense, de Canadese, de Russische, het Deense meisje met het slap neerhangende haar dat huilde toen

ze het huis uit vluchtte. Een van hen die zei: ‘Zo kunt u niet tegen me praten.’ De vriend van de Roemeense die met zijn naar aftershave ruikende vrienden haar spullen kwam ophalen en me met zijn tranige ogen een blik toewierp van waag het niet, alsof ik dat zou kunnen. Ergens te midden van dat alles leerde Arlo lopen, zelf eten, naar de wc gaan. Arlo die praat. Arlo die met zijn vogelachtige stemmetje zingt, op een kruk in de achtertuin terwijl ik zijn koperrode haar aan het knippen ben.

De laatste tijd, sinds Arlo naar school gaat, heb ik het gevoel dat de nevel aan het optrekken is, alsof Ann naar me terugkeert. Daarom schrijf ik dit.

Tot zover de bekende gegevens, zoals een politicus zou zeggen. Naar andere dingen kan ik alleen maar raden. Wat Ann dacht. Wat Ann voelde. Wat er met haar gebeurde als ik er niet bij was. Daar heb ik fictie voor nodig, het *rrrrt* van het papier dat de oude typemachine in rolt waar ik sinds mijn studententijd geen afscheid van heb kunnen nemen. Het is een regeling die me bevalt: de computer voor wat ik weet, de typemachine voor alles waar ik niet zeker van ben. Fiji.

R.O.M.V. 01.07

Ze arriveren, na anderhalve dag reizen, zo veel zee dat ze er vrijwel bewegingloos boven lijken te hangen, en het is midden in de nacht. De passagiers strompelen vanuit het vliegtuig door een overdekte luchtbrug zonder wanden. Ann voelt de hitte als een hand die een warme, vochtige handdoek tegen haar neus en mond drukt. Een dichte, rubberachtige lucht omhult hen. Tegen het wegebbende geruis van de vliegtuigmotor maakt een vogel het geluid van een piepende hordeur. Frangipane, ondanks al dit asfalt, al die grote machines. In een ruimte met linoleum op de vloer zoemen ventilatoren; de

lampen tegen het plafond zijn gedimd, er wordt hier bespaard.

Een groep mannen in traditionele rokjes speelt gitaar. Ann en Tom lopen naar de zwarte nacht aan het eind van de hal. Maskers van donker bewerkt hout, etalages met raffia tassen en zeep, vignetten van autoverhuurbedrijven in egale, primaire kleuren. Een man werpt een ketting van schelpen over Anns hoofd. Hij leidt ze naar een auto met donkere ramen.

‘Net de auto van een politicus,’ zegt Ann.

‘U kunt naar buiten kijken,’ zegt de chauffeur, ‘maar niemand kan naar binnen kijken.’

Ze kunnen niet naar buiten kijken. De wegen zijn gemarkeerd met kattenogen. ‘Aan onze linkerhand zijn een paar suikerrietvelden. Suikerriet is de tweede industrie van Fiji.’

Wat staat er dan op de eerste plaats, vraagt Ann bijna, maar dan schiet het haar te binnen: toerisme, mensen zoals zij. ‘Suikerriet wordt nog steeds met de hand geoogst. Het is zwaar, ruw werk. Ik ben een Fijische Indiër. Wij hebben een geschiedenis van slavernij, we zijn door jullie mensen hierheen gebracht’ (met een licht ironische nadruk op dat ‘jullie’) ‘als contractarbeiders, en we kunnen nog steeds geen land kopen.’ Ann gaat er zich beter van voelen, dat dit allemaal hardop wordt gezegd.

‘Nadi,’ zegt de chauffeur, ‘jullie eerste halte.’ Ann ontwaart koloniale gebouwen langs de weg, onder de kleine, ijzige gloed van de straatlantaarns. Hij zegt iets over de droge kant van het eiland en de gemiddelde neerslag en zij krijgt een visioen van de vochtige kant van het eiland dat de onderkant is alsof het een

drijvende schijf is en er onder water een
gespiegelde wereld is met gebouwen en mensen
ondersteboven en suikerriet dat omlaag de zee in
groeit.

De dag na Anns onthulling over de man die haar achtervolgde verliep het werk traag, zoals je in een nachtmerrie voortbeveegt, met gewichten aan je voeten. Mijn nachtrust werd verstoord door beelden van Anns verdrinkende lichaam, haar uitgestrekte armen, als een kruis, met een vlezige rode hand die haar gezicht onder water hield tot er geen luchtbelletjes meer kwamen. Ze lag naast me in bed, diep in slaap door de allesverzwelgende uitputting van de vroege zwangerschap. Om vijf uur 's ochtends begon ik na te denken over mijn belastingaangifte. Ik deed geen oog meer dicht.

De heel vroege ochtend is de beste tijd om te schrijven zeggen ze, maar ik zat in wanhoop naar mijn filmscenario te kijken. Het 'wie kan het ook een fuck schelen'-gevoel was op een ongekend hoogtepunt. Ik werkte, uitsluitend voor het geld, aan een scenario dat als een romantische komedie was begonnen maar nu zo nodig een griezelfilm moest worden 'om redenen van de tijdgeest' zoals de producent, met zijn blonde haar in pluizige dreadlocks, het omschreef. Wat waren dat voor mensen en waarom deed ik dit? Hoe kon ik zo ver verwijderd zijn geraakt van wat er in eerste instantie voor gezorgd had dat ik filmscenario's wilde schrijven? Ik zat in mijn werkkamer op de middelste verdieping van het huis op de afgrijselijke, ergonomische stoel te wippen en bonkte af en toe even licht met mijn hoofd tegen het bureau. De bedoeling was er zo veel mogelijk meisjes, verrassende wendingen en plotseling flitsende messen in te stoppen om een bloeddorstig publiek van jonge vrouwenhaters tevreden te stellen; natuurlijk wilde ik wel iets beters doen, maar de laatste tijd leek zelfs dit bescheiden doel onbereikbaar voor me. Ik verdeed minstens twee uur met het toevoegen van religieuze rimram, al wist ik maar al te goed dat

zolang het verhaal nog niet af was, dit een compleet vergeefse inspanning was. Nadat ik een tijdje op internet had rondgesnuffeld naar filmroddels hoorde ik Ann beneden rondlopen, en dankbaar ging ik de trap af om ontbijt voor haar te maken.

Ze probeerde te vertrekken, op zoek naar haar portemonnee, met vermoeide schaduwen onder haar ogen, haar rok gekreukeld, haar kapsel in de war, toen de telefoon ging.

‘Alan hier. Hallo.’ De man die me betaalde om te schrijven.

Ann keek me vragend aan en bracht het kussen van de bank dat ze vasthield naar haar borst. Ik wendde me af terwijl ik Alans uitnodiging om samen koffie te drinken aanvaardde. Hij stelde een coffeeshop in Islington voor waar het altijd vol jonge mensen zat die scenario’s aan het schrijven waren en het over technologische snufjes hadden waar ik nog nooit van had gehoord.

‘Wat wilde hij?’ vroeg Ann licht hijgend, wat ze nu vaak deed vanwege de problemen met zuurstofopname die bij de zwangerschap horen, terwijl ze haar zoektocht naar de portemonnee had hervat.

‘Geen idee. Om bij te praten.’ Hij wil me ontslaan! schreeuwde ik vanbinnen, maar uit angst dat ik het zou laten blijken als ik het hardop zei, hield ik mijn mond. Ik stak mijn hand in de zak van Anns regenjas die in de gang aan een haakje hing. ‘Hier.’ Haar portemonnee. Ze nam hem aan, en het allereerste begin van tranen welde in haar ogen op.

‘Ik word gek,’ zei ze, en ze deed een poging om te lachen.

‘Doe niet zo stom. Het zijn gewoon de hormonen.’

We omhelsden elkaar. Ik trok haar lange, slanke rug naar me toe en voelde de kleine, onzichtbare hardheid van de zwangerschap tegen mijn middel. En ineens zat ik op mijn knieën voor Ann, met mijn armen rond wat nog steeds alleen haar middel was en kustte de lagen fijne wol van haar kleren. Ons kind. Anns lange hand met de fijne botten lag zacht op mijn hoofd.